

ЗАВИСНИ ПАДЕЖИ

ГЕНИТИВ

Генитив је зависан падеж који најчешће означава припадност, порекло или део нечега, а може да има и друга значења.

Добијамо га на питање КОГА? или ЧЕГА?. Употребљава се с предлозима и без њих.

Генитив без предлога

ГЕНИТИВ

○

Генитив је зависни падеж који најчешће означава припадност, порекло или део нечега. Добијамо га на питање **ОД КОГА?** или **ОД ЧЕГА?** или **ЧИЈИ?** Употребљава се са предлозима и без њих.

- ГЕНИТИВ БЕЗ ПРЕДЛОГА

Значења:

- а) присвојни генитив (Ово је кућа **мога** деде.)
- б) деони генитив (Има много **колача**.)
- в) аблативни генитив (Коначно сам се ослободио **треме**.)
- г) квалитативни генитив (Дошла је жена **плаве** косе.)
- д) временски генитив (То је било **прошлог** месеца.)

Генитив без предлога може да има следећа значења:

1. припадање (присвојни генитив)

Именица или именичка синтагма у генитиву означавају појам коме нешто припада.

Пример: Она је кћерка наше комшине.

2. део нечега (деони генитив)

Именица или именичка синтагма у генитиву означавају да нешто није обухваћено у целини, већ само делимично. Употребљава се уз речи које означавају количину.

Пример: Попили смо чашу млека.

3. одвајање, потицање (аблативни генитив)

Именица или именичка синтагма у генитиву означавају да се од ње нешто удаљава, одваја или да од ње потиче.

Пример: Ослободио сам се треме.

4. особину (квалитативни генитив)

Именица или именичка синтагма у генитиву означавају својство неког појма.

Пример: Лисица је животиња дугог репа.

5. време (временски генитив)

Именица или именичка синтагма у генитиву означавају време у коме се нешто збива.

Пример: То се десило прошлог викенда.

Генитив са предлозима

ГЕНИТИВ

- ГЕНИТИВ СА ПРЕДЛОЗИМА

- а) месно значење (Чекам те испред трафике.)
- б) временско значење (Од понедељка сам уморна.)
- в) узрочно значење (Она је позната због изузетног гласа.)
- г) начинско значење (Певала је из свег гласа.)
- д) значење циља (Нећу то да урадим из принципа.)

Служба генитива у реченици:

- неправи објекат (Напили смо се воде.)
- прави објекат (Пио је воде.)
- логички субјекат (Вечерас нема Марка.)
- прилошке одредбе (Сања увек седи поред Јелене.)
- атрибут/у оквиру синтагми (Девојка црне косе.)

Генитив са предлозима може имати следећа значења:

1. значење места

Пример: Јуче смо скренули с пута.

2. значење времена

Пример: Чекамо га од раног јутра.

3. значење узрока

Пример: Нећу да идем у школу из принципа.

4. значење циља

Пример: Витамине пијемо ради здравља.

5. значење начина

Пример: Певао је из свег гласа.

Предлози који долазе уз генитив:

од, до, из, с(а), испред, иза, изван, ван, унутар, изнад, испод, више, повише, ниже, пре уочи, после, након, за, током, дно (подно, надно, одно), врх (поврх, наврх, уврх, заврх), чело, крај, крајем, поткрај, сред (насред, посред, усред), око, околу, близу, код, крај, покрај, поред, наомак, надобхват, и, у, мимо, дуж, уздуж, широм, преко, без, осим, уместо, путем, помоћу, посредством, између, наспрам, пут, против, насупротив, усупрот, успркос, због, услед, ради, поводом...

Служба генитива у реченици

Најзначајније службе генитива у реченици су:

1. неправи објекат

Пример: Наједосмо се јагода.

2. прави објекат

Пример: Пио је чаја.

3. логички субјекат

Пример: Вечерас нема звезда на небу.

4. прилошке одредбе

Пример: Иван увек седи поред Јована.

Прави објекат у деоном генитиву може стајати само уз прелазне глаголе. У том случају се може заменити објектом у акузативу без предлога. (Ово смо радили у школи!)

Попиј јогурта! (Прави објекат у деоном генитиву)

Попиј јогурт! (Прави објекат у акузативу)

Логички субјекат у генитиву не означава носиоца стања, већ појам чије се постојање тврди или пориче. Тврђење (порицање) исказује се глаголом имати у презенту, а у осталим облицима глаголом бити.

Није било никог код куће. (Логички субјекат у генитиву)

ДАТИВ

Датив је зависан падеж који најчешће означава намену (коме или чему је нешто намењено) или усмереност (појам у правцу којег се неко или нешто креће).

Добијамо га на питање **КОМЕ?** или **ЧЕМУ?**. Употребљава се с предлозима или без њих.

Датив без предлога

Датив без предлога може имати следећа значења:

1. значење намене

Именица, именичка заменица или именичка синтагма у дативу означавају појам којем је нешто намењено.

Примери: Дао сам другу свеску. Поштар је уручио Јелени писмо. Бака ми је исплела џемпер.

2. значење усмерености

Именица, именичка заменица или именичка синтагма у дативу означавају да је нешто усмерено к том појму.

Примери: Њихов рад био је окренут правом циљу. Жустро су се упутили излазу.

3. значење носиоца стања

Именица, именичка заменица или именичка синтагма у дативу обележавају појам којем је приписано неко својство, стање, расположење и слично.

Примери: Анином брату се спава. Једу ми се колачи.

4. значење припадности

Именичка заменица у дативу означава да нешто припада тој особи.

Примери: Коса јој је коврџава. Где ми је оловка?

ДАТИВ

Датив са предлозима

- Значење усмерености (Кренули смо **ка Београду.**)
- Допусно значење (**Упркос беспарици,** отишли смо на море.)

Служба у реченици:

- Неправи објекат (Сања **ми** увек помаже.)
- Логички субјекат (**Сањи** се спава.)
- Прилошка одредба за место (Кренула је **ка школи.**)

Датив са предлозима може имати следећа значења:

1. значење усмерености

Пример: Упутили смо се ка школи.

2. допусно значење

Пример: Упркос великој врућини, завршили смо меч.

Предлози који долазе уз датив:

к, ка, према, упркос, насупрот

Глаголи уз које се скоро увек употребљава датив:

чинити се, гадити се, смучити се, недостајати, помагати, пријати. годити, свиђати се, свидети се, допадати се, веровати, обећавати, честитати, радовати се

Служба датива у реченици

Најзначајније службе датива у реченици су:

1. неправи објекат

Пример: Наругасмо се Милану због његовог понашања.

2. логички субјекат

Пример: Вечерас им је тренинг.

3. прилошке одредбе

Пример: Иван увек жури кући.

Погрешна употреба датива

ВАЖНО!!!

Често се у говору уз глаголе мировања користи датив, што је погрешно. Уместо датива потребно је у том случају користити генитив.

Неправилно:

Данас сам цео дан кући.

Урадите домаћи кући.

Милан није кући.

Правилно:

Данас сам цео дан код куће.

Урадите домаћи код куће.

Милан није код куће.

Уз глаголе кретања користи се датив циља:

Пример: Ићи кући.

Уз глаголе мировања користи генитив места:

Пример: Бити код куће.

